

A Critical Review of Christopher Franklin's Solution in Ensurance and Rollback Formulation of the "Problem of Luck"

Keramat Varzdar¹ | Mohammad Amin Khodamoradi²

1. Corresponding Author, Lecturer, Department of Islamic Philosophy and Theology, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: keramat.varzdar@ut.ac.ir

2. MA Student, Department of Philosophy of Religion, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: amin.khodamoradi@ut.ac.ir

Abstract

The main issue of this research is to examine Christopher Franklin's solution to Ensurance and Rollback formulation of Luck, and its purpose is to criticize this solution and show the ineffectiveness of his answer in a descriptive-analytical way. According to the problem of luck, the negation of determinism in the creation of an action leads to luck, and its requirement is the negation of free will. Franklin, who is one of the supporters of event-based causation, offers four formulations of this problem. Negation of determinism in Ensurance formulation leads to unguaranteed action and in the Rollback formulation, leads to the failure to predict the occurrence of an action at the moment of its occurrence. Franklin's answer is based on recognizing the proper location of indeterminism in the process leading to free action. According to him, by placing indeterminism at the moment of the basic action, the two formulations of luck can be solved. According to this interpretation, the agent's reasons, including his desires, goals and emotions, are the cause of free action. In this research, it is revealed that the indeterministic causality of the agent's reasons for free action, which is considered the central core of Franklin's view, is exactly where it leads to the randomness of free action, and as a result, the problem of luck remains valid.

Keywords: Libertarianism, Indeterminism, Luck Problem, Christopher Franklin.

Introduction

Libertarianism is a theory that posits the incompatibility between free will and determinism, staunchly advocating for the prioritization of free will in this philosophical conflict (Franklin, 2018: 17). The focal issue that looms prominently within libertarian discourse is termed the "problem of luck. If we contemplate two worlds sharing an identical causal history up to the moment termed t_1 , libertarianism posits that the agent S could make disparate decisions in each world. Essentially, despite all antecedent conditions being identical, encompassing S's personal attributes and reasons, she might choose an alternative course of action. Consequently, the emergence of these decisions is attributed to chance (Haji, 2009: 137).

The advocate of the Ensurance formulation posits that if an action cannot be ensured before its occurrence, it is deemed a product of chance (Haji, 1999: 42-58; Haji 2001: 178-200). Within the rollback formulation, in the context of indeterminism, envisaging the world reset a thousand times to the moment preceding a decision renders predicting the agent's choice

impossible. This formulation stipulates that if the probability of an event occurring ranges between zero and one, it is considered a stroke of luck. The crux of the rollback formulation centers on the assertion that when the probability of an action falls between zero and one, neither its causation nor its prevention is feasible (Van Inwagen, 2000: 1-19).

The principal focus of this research revolves around the analysis and evaluation of Christopher Franklin's responses concerning the Ensurance and Rollback formulation of the "Problem of Luck". The hypothesis guiding this research suggests that Franklin's proposed solutions lack the capacity to effectively address the problem of luck inherent within the two aforementioned formulations.

Research Findings

According to Franklin, an agent's reasons, encompassing beliefs, desires, and emotions, directly and indirectly shape the agent's decision-making process. Franklin considers the causality of these reasons to be indeterminate concerning the decision. Under minimal libertarianism, the agent's reasons fall into two categories: category A supports moral decisions, while category B favors self-interested choices. When a moral decision occurs in scenario W1, category A reasons play a causal role, and category B reasons remain inactive. Franklin asserts that both categories of reasons do not causally influence the decision randomly in W1.

Franklin places indeterminism at the stage where categories of reasons start to influence causally or remain inactive, rather than at the outcome stage of these reasons. He terms his interpretation "Basic Action-Centered Account", because the agent's decision is not an effect of another action but results from the agent's reasons (Franklin, 2018: 107-108).

Regarding formulations based on insurance and rollback, Franklin argues that they do not conflict with his minimal libertarianism. If uncertainty pertains to the actor's decision post-effort of will, the agent lacks moral responsibility. However, if uncertainty relates to which categories of reasons become active or remain inactive, the agent retains free will and moral responsibility. Furthermore, in the rollback-based formulation, if despite the agent's efforts, the decision's probability doesn't reach certainty, the action is considered random, with the agent lacking necessary control. Yet, if the probability falls between zero and one, concerning the activation or silence of reasons, it ceases to be a matter of luck.

Franklin's interpretation appears to grapple with the issue of luck as well. What dictates the activation of certain reasons while others remain inactive? It seemingly boils down to chance. The fundamental concern in the problem of luck resides in relinquishing control from the actor's hands at one of the stages leading to action, thereby absolving responsibility at that stage.

Conclusion

According to Franklin, the agent's reasons, including his desires, goals and emotions, are the cause of free action. By placing indeterminism at the moment of the basic action, the Ensurance and Rollback formulation of luck can be solved. In this research, it is revealed that the indeterministic causality of the agent's reasons for free action, which is considered

the central core of Franklin's view, is exactly where it leads to the randomness of free action, and as a result, the problem of luck remains valid.

References

- Franklin, C. E. (2014). Event-causal libertarianism, functional reduction, and the disappearing agent argument. *Philosophical Studies*, 170(3), 413-432. <https://doi.org/10.1007/s11098-013-0237-0>
- Franklin, C. E. (2018)., A Minimal Libertarianism: Free Will and the Promise of Reduction, New York, Oxford University Press.
- Haji, I. (1999). Indeterminism and Frankfurt-type examples. *Philosophical Explorations*, 2(1), 42-58. DOI: [10.1080/13869799908520964](https://doi.org/10.1080/13869799908520964)
- Haji, I. (2001). Control Conundrums: Modest Libertarianism, Responsibility, and Explanation. *Pacific Philosophical Quarterly*, 82(2), 178-200. <https://doi.org/10.1111/1468-0114.00124>
- Haji, I. (2009). Freedom and Value: Freedom's Influence on Welfare and Wordly Value, Dordrecht, Springer.
- Haji, I. (2013). Event-Causal libertarianism's control conundrums. *Grazer Philosophische Studien*, 88(1), 227-246. https://doi.org/10.1163/9789401210508_012
- Kane, R. (1999). Responsibility, Luck, and Chance: Reflections on Free Will and Indeterminism. *Journal of Philosophy*, 96(5), 217-240. <https://doi.org/10.2307/2564666>
- Kane, R. (2016). On the Role of Indeterminism in Libertarian Free Will. *Philosophical Explorations*, 19(1), 2-16. <https://doi.org/10.1080/13869795.2016.1085594>
- Van Inwagen, P. (2000). Free Will Remains a Mystery. *Philosophical Perspectives*, 14, 1-19.
- Cite this article:** Varzdar, K., & Khodamoradi, M. A. (2024). A Critical Review of Christopher Franklin's Solution in Ensurance and Rollback Formulation of the "Problem of Luck". *Philosophy and Kalam*, 56 (2), 333-349. (in Persian)

Publisher: University of Tehran Press.

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jftp.2023.365625.523433>

Article Type: Research Paper

Received: 4-Oct-2023

Received in revised form: 30-Nov-2023

Accepted: 12-Dec-2023

Published online: 10-Mar-2024

بررسی انتقادی راهکار کریستوفر فرانکلین در حل صورت‌بندی‌های مبتنی بر اطمینان و عقب‌گرد از «معضل بخت»

کرامت ورزدار^۱ | محمد امین خدامرادی^۲

۱. نویسنده مسئول، مدرس، گروه فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: keramat.varzdar@ut.ac.ir
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه فلسفه دین، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: amin.khodamoradi@ut.ac.ir

چکیده

مسئله اساسی این پژوهش، بررسی راه‌حل کریستوفر فرانکلین در برابر صورت‌بندی‌های مبتنی بر اطمینان و عقب‌گرد از معضل بخت و هدف از آن، نقد راه‌حل مذکور و نشان دادن ناکارآمدی پاسخ فرانکلین به روش توصیفی-تحلیلی است. بر اساس معضل بخت، نفی تعین‌گرایی در پیدایش یک کنش به بخت می‌انجامد و لازمه آن، نفی اراده آزاد است. فرانکلین که از حامیان اختیارگرایی علیت‌مبتنی بر رویداد است، از این معضل چهار صورت‌بندی ارائه می‌دهد. نفی تعین‌گرایی در صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان، منجر به عدم اطمینان از پیدایش یک کنش و بر اساس صورت‌بندی مبتنی بر عقب‌گرد، منجر به عدم پیش‌بینی وقوع یک کنش در صورت عقب‌گرد به لحظه وقوع آن می‌شود. پاسخ فرانکلین مبتنی بر تشخیص محل قرارگیری مناسب ناعین‌گرایی در فرایند منجر به کنش آزاد است. وی پس از نقد «تقریر کنش غیرپایه محور» رابرت کین، به تقریر دیدگاه خویش به نام «تقریر کنش پایه محور» می‌پردازد. از نظر وی با قراردادن ناعین‌گرایی در لحظه وقوع کنش پایه، دو صورت‌بندی مذکور از معضل بخت قابل حل است. طبق این تقریر، دلایل کنشگر، از جمله باورها، امیال و عواطف او به نحو ناعین‌گروانه سبب کنش آزاد کنشگر می‌شوند و ناعین‌گرایی در مرتبه علیت دلایل نسبت به کنش پایه بروز می‌کند. در این پژوهش آشکار می‌شود راه حل فرانکلین در حل معضل بخت راهگشا نیست. علیت ناعین‌گروانه دلایل کنشگر نسبت به کنش آزاد، که هسته مرکزی دیدگاه فرانکلین محسوب می‌شود، دقیقاً همان نقطه‌ای است که منجر به تصادفی بودن کنش آزاد می‌گردد و در نتیجه، معضل بخت همچنان به قوت خود باقی می‌ماند.

کلیدواژه‌ها: اختیارگرایی، کریستوفر فرانکلین، معضل بخت، ناعین‌گرایی.

استناد: ورزدار، کرامت، و خدامرادی، محمد امین (۱۴۰۲). بررسی انتقادی راهکار کریستوفر فرانکلین در حلّ صورت‌بندی‌های مبتنی بر اطمینان و عقب‌گرد از «معضل بخت». فلسفه و کلام اسلامی، ۵۶ (۲)، ۳۳۳-۳۴۹.

نوع مقاله: علمی-پژوهشی

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۲

© نویسندگان

بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۰۹ DOI: <https://doi.org/10.22059/jitp.2023.365625.523433>

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۱

انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

مقدمه

مسئله اراده آزاد، از مهم‌ترین و پیچیده‌ترین مسائل فلسفی به شمار می‌رود. فیلسوفان درصددند که شروط لازم و کافی برای داشتن اراده آزاد را تشخیص داده و همچنین موانع تحقق آن را شناسایی کنند. اختیارگروی، دیدگاهی است که ناتعیین‌گروی^۱ را شرط لازم برای اراده آزاد و مسئولیت اخلاقی می‌داند (Franklin, 2018: 17). اختیارگروان، تعین‌گروی^۲ را مانعی جدی برای تحقق اراده آزاد قلمداد می‌کنند و معتقدند که تنها در یک جهان نامتعیین می‌توان از امکان اراده آزاد سخن گفت. اختیارگروی، خود به سه شاخه اختیارگروی غیرعلی^۳، اختیارگروی علیت‌مبتنی بر رویداد^۴ و اختیارگروی علیت‌مبتنی بر کنشگر^۵ تقسیم می‌شود (Clarke, 2003: 17-27).

«اختیارگروی علیت‌مبتنی بر رویداد»، دیدگاهی است که کنش آزاد کنشگر را معلول حالات ذهنی و رویدادهای مرتبط با کنشگر مانند باورها، امیال و عواطف وی می‌داند و از این جهت با بسیاری از نظریه‌های سازگارگروانه^۶ مشترک است. آن چیزی که سبب تمایز اختیارگروی علیت‌مبتنی بر رویداد از نظریات سازگارگروانه می‌شود، ناتعیین‌گروی است (Ibid: 29). سازگارگروان، معتقدند حالات ذهنی و رویدادهای مرتبط با کنشگر، به‌نحو ضروری و تعین‌گروانه، کنش‌های کنشگر را ایجاد می‌کنند؛ در حالی که اختیارگروان قائل به علیت‌مبتنی بر رویداد، معتقدند که این حالات ذهنی و رویدادها، به‌نحو غیرضروری و ناتعیین‌گروانه، کنش‌های آزاد کنشگر را ایجاد می‌کنند.^۷ به عبارت دیگر، یک نظریه‌پرداز قائل به اختیارگروی علیت‌مبتنی بر رویداد، می‌کوشد که بهترین شروط نظریات سازگارگروانه را حفظ کند و تنها با افزودن ناتعیین‌گروی، فضا را برای اراده آزاد فراهم کند (Clarke et al. Incompatibilist (Nondeterministic) Theories of Free Will).

یکی از مهم‌ترین اشکالات مطرح شده علیه تمام شاخه‌های اختیارگروی، «معضل بخت»^۸ است. بر اساس این معضل، یک کنش نامتعیین، از روی بخت و تصادف اتفاق می‌افتد و کنشگر به مقدار لازم بر آن کنش کنترل ندارد تا بتوان وی را مسئول کنش مذکور دانست.

1. Indeterminism

2. Determinism

3. Noncausal Libertarianism

4. Event-Causal Libertarianism

5. Agent-Causal Libertarianism

6. Compatibilist theories

۷. اختیارگروان قائل به علیت‌مبتنی بر رویداد، بر خلاف اختیارگروان قائل به علیت‌مبتنی بر کنشگر، به دیدگاه فروگاهش‌گروی کنشگری (Agency Reductionism) قائل‌اند. مطابق با این دیدگاه، نقش علی کنشگر در فرایند تولید کنش، به نقش علی حالات ذهنی و رویدادهای مرتبط با کنشگر فروکاهیده می‌شود. کنشگر، به‌مثابه یک **مین‌یکپارچه**، علت کنش خود واقع نمی‌شود؛ بلکه باورها، امیال و عواطف وی هستند که علت کنش وی قلمداد می‌شوند.

8. The Problem of Luck

برای روشن شدن این معضل، می‌توان کنشگری را در نظر گرفت که در موقعیتی قرار دارد که باید از میان راستگویی و دروغ‌گویی دست به انتخاب بزند. او به سوَد هر یک از دو گزینه دلایلی دارد و قدرت انگیزی این دلایل نیز با هم برابر است. وی پس از سنجیدن همه جوانب، تصمیم می‌گیرد که حقیقت را بگوید. مطابق با اختیارگری، تصمیم این کنشگر، یک کنش^۹ نامتعیّن است. بنابراین، جهان ممکن وجود دارد که دقیقاً، تا پیش از تصمیم این کنشگر، با جهان فعلی اینهمان است و در آن جهان، وی به جای راستگویی، تصمیم به دروغ‌گویی می‌گیرد.

به بیان دیگر، این امکان وجود دارد که با وجود یکسانی تمام شرایط پیش از تصمیم‌گیری، از جمله یکسانی اوصاف خود کنشگر که دلایل او را نیز دربرمی‌گیرد، وی تصمیم بدیلی اتخاذ کند (Haji, 2009b: 137). پرسش اینجاست که با وجود یکسانی دو جهان، پیش از تصمیم‌گیری، اختلاف دو تصمیم ناشی از چیست؟ حامیان معضل بخت، معتقدند که منشأ این اختلاف صرفاً «بخت» است. کریستوفر فرانکلین^{۱۰}، استاد فلسفه کالج گرو سیتی، از اختیارگروان معتقد به علیّت مبتنی بر رویداد است که به این إشکال پرداخته و سعی در حل این معضل داشته‌است.^{۱۱} وی معتقد است که هسته مرکزی معضل بخت به این شرح است:

- اگر کنشی نامتعیّن باشد، آن‌گاه از سنخ بخت است.
- اگر کنشی از سنخ بخت باشد، آن‌گاه آزاد نیست.
- نتیجه) اگر کنشی نامتعیّن باشد، آن‌گاه آزاد نیست.

در این راستا، وی چهار صورت‌بندی از معضل بخت را معرفی و به نقد آنها می‌پردازد. این صورت‌بندی‌ها عبارتند از: صورت‌بندی مبتنی بر فقدان علیّت^{۱۲}، صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان^{۱۳}، صورت‌بندی مبتنی بر عقب‌گرد (بازگشت)^{۱۴} و صورت‌بندی تبیینی^{۱۵}. این چهار صورت‌بندی در اینکه چگونه دو مقدمه استدلال بخت را مستدل و از آنها دفاع می‌کنند، از یکدیگر متمایز می‌شوند چگونه دو مقدمه استدلال بخت را مستدل و از آنها دفاع می‌کنند، از یکدیگر متمایز می‌شوند (Franklin, 2018: 122). حامیان صورت‌بندی مبتنی بر فقدان علیّت، معتقدند که ضرورت علیّی - معلولی از لوازم انفکاک ناپذیر اصل علیّت به شمار می‌رود. از آنجایی که نانعین‌گری چنین ضرورتی را نفی می‌کند؛ اگر کنشی نامتعیّن باشد، آن کنش بی‌علّت است و البته کنشی هم که بی‌علّت باشد، از سنخ بخت است و نمی‌توان کسی را مسئول آن دانست. مدّعی صورت‌بندی تبیینی این است که اگر

^۹ معمولاً تصمیم گرفتن را نوعی کنش ذهنی (mental action) در نظر می‌گیرند.

^{۱۰} Christopher Evan Franklin

^{۱۱} فرانکلین در آثار زیر به معضل بخت و تلاش برای حل آن پرداخته است:

Franklin, Farewell to the luck (and *Mind*) argument, 199-230; Event-Causal Libertarianism, Functional Reduction, and the Disappearing Agent Argument, 413-432; Agent-Causation, Explanation, and Akrasia: A Reply to Levy's Hard Luck, 753-770; A Minimal Libertarianism: Free Will and the Promise of Reduction, 119-153.

^{۱۲} No Causation Formulation

^{۱۳} Ensurance Formulation

^{۱۴} Rollback Formulation

^{۱۵} Explanatory Formulation

کنشی نامتعین باشد، تبیینِ تقابلی^{۱۶} برای آن کنش وجود ندارد و هر رویدادی که تبیینِ تقابلی برایش وجود نداشته باشد، از سنخ بخت است. حامیانِ صورت‌بندیِ مبتنی بر اطمینان معتقدند که اگر کنشی نامتعین باشد، آن‌گاه نمی‌توان از وقوع آن کنش اطمینان حاصل کرد و اگر نتوان از وقوع کنشی اطمینان حاصل کرد، آن کنش از سنخ بخت است. حامیانِ صورت‌بندیِ مبتنی بر عقب‌گرد مدعی‌اند که در صورتِ عقب‌گرد جهان به لحظهٔ پیش از تصمیمِ کنشگر، نمی‌توان تعیین کرد که چه تصمیمی گرفته می‌شود و چنین امری مستلزم بخت است.

نگارندگان در پژوهشی مستقل به نقد و بررسی «صورت‌بندیِ تبیینی از معضل بخت» پرداخته‌اند. از طرفی پاسخِ فرانکلین به صورت‌بندیِ مبتنی بر فقدانِ علیت، به سرشتِ علیت و بررسیِ وجود یا عدم مفهوم «ضرورت» در مفهوم «علیت» باز می‌گردد که نیاز به پژوهشی مستقل دارد. از این رو نگارندگان در این پژوهش به بررسیِ پاسخِ فرانکلین به دو صورت‌بندیِ مبتنی بر اطمینان و صورت‌بندیِ عقب‌گرد می‌پردازند. پاسخِ فرانکلین بر اساس نظریهٔ «اختیارگرویِ علیتِ مبتنی بر رویداد حدّاقلی»^{۱۷}، به محلّ قرارگیریِ ناتعیّن‌گرویِ مربوط می‌شود. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی پس از شرحِ نظریهٔ اختیارگرویِ حدّاقلی فرانکلین و راه‌حلّ وی در برابر دو صورت‌بندیِ مذکور، به نقدِ این راه‌حلّ می‌پردازد. فرضیهٔ این پژوهش این است که پاسخِ فرانکلین به این دو صورت‌بندی، کارآمدی لازم در حلّ معضل بخت را ندارد و این معضل، همچنان پیش روی اختیارگروان است.

پیشینه پژوهش

تاکنون پیرامون مسئلهٔ مواجههٔ اختیارگروان با معضل بخت دو پژوهش صورت گرفته‌است؛ اما هیچ یک از این دو پژوهش به دو صورت‌بندیِ مبتنی بر اطمینان و عقب‌گرد از معضل بخت و همچنین پاسخِ فرانکلین به آنها نپرداخته‌اند. ابهری در پژوهشِ خویش (جوادی ابهری، ۱۳۸۹) به معرّفی و نقد نظریهٔ رابرت کین^{۱۸} در بابِ ارادهٔ آزاد پرداخته‌است. وی به‌نحو اجمالی، پاسخِ این فیلسوف به معضل بخت را طرح و آن را ناکارآمد دانسته‌است. «رویکردهای اختیارگرایان در پاسخ به استدلال شانس» (کدخدایور و دیرباز، ۱۳۹۹)، عنوانِ پژوهشی دیگر است که نگارندگانِ آن به شرح صورت‌بندیِ تبیینی معضل بخت از دیدگاهِ فرانکلین پرداخته‌اند و پاسخ‌های اختیارگروانی مانند کین، اوکانر، هیچکاک، فرانکلین و کلارک را بررسی و نقد نموده‌اند. هیچ یک از این دو پژوهش به صورت‌بندیِ اطمینان و عقب‌گرد از معضل بخت و همچنین پاسخ‌های فرانکلین به آنها نپرداخته‌است؛ مسائلی که پژوهش حاضر درصددِ پرداختن به آنها است.

16. Contrastive Explanation

17. Minimal Event-Causal Libertarianism

18. Robert Kane

معضل بخت و مثال رابرت کین

مدّعی معضل بخت، ناسازگاری ناتعیّن‌گروی با اراده آزاد است. اختیارگروان همگی بر این مطلب اجماع دارند که ناتعیّن‌گروی، از شروط لازم برای کنش آزاد به شمار می‌آید؛ اما مطابق با معضل بخت، ناتعیّن‌گروئی، منجر به نفی اراده آزاد می‌شود. به دیگر سخن، حامیان معضل بخت معتقدند در یک جهان نامتعین هیچ جایی برای اراده آزاد باقی نمی‌ماند.

اختیارگروان معتقدند به ازای هر کنشی مانند الف و هر جهان ممکنى مانند ج؛ اگر الف در ج رخ داده باشد و الف آزاد باشد آن‌گاه، ضرورتاً ج یک جهان نامتعین است. از سوی دیگر، حامیان معضل بخت معتقدند که اگر الف در ج رخ داده باشد و ج نامتعین باشد آن‌گاه، ضرورتاً الف یک کنش غیرآزاد است. بنابراین اگر استدلال حامیان این معضل صحیح باشد، مشخص می‌شود که ناتعیّن‌گروی نظریه‌ای نامنسجم است؛ چرا که مستلزم این است که برخی کنش‌های ما هم آزاد و هم غیرآزاد باشد (Franklin, 2018: 122).

برای روشن‌تر شدن مدّعی حامیان معضل بخت، می‌توان از مثال رابرت کین، فیلسوف آمریکایی و استاد بازنشسته دانشگاه تگزاس بهره برد.

زن تاجری را در نظر بگیرید که به قصد رفتن به یک ملاقات کاری مهم، که سود هنگفتی را برایش در پی دارد، از خانه خارج می‌شود. در میانه راه، متوجه می‌شود که فردی زورگیر در حال ضرب و شتم یک رهگذر بی‌دفاع است و می‌خواهد از وی اخاذی کند. اگر تاجر بخواهد به کمک رهگذر بشتابد، یا افرادی را برای کمک فراخواند، از ملاقات کاری‌اش باز می‌ماند. در این موقعیت، تنها دو گزینه پیش روی تاجر قرار دارد؛ یا باید از سود هنگفت حاصل از ملاقات کاری صرف نظر کند و به کمک رهگذر بی‌دفاع بشتابد، یا اینکه به راه خود ادامه دهد و نسبت به رهگذر بی‌تفاوت باشد. همچنین این نکته را مدّ نظر داشته باشید که قدرت انگیزشی و اِقتناعی دلایل مؤید هر دو گزینه، یعنی تمایل منفعت‌طلبانه به کسب سود مالی هنگفت از یک سو و تمایل اخلاقی برای کمک به فرد مظلوم و ارزش جان افراد از سوی دیگر، با یکدیگر برابر است (Kane, 1996: 126).

فرض کنید که زن تاجر در جهان ج ۱، که همین جهان واقعی است، تصمیم می‌گیرد که به رهگذر مظلوم کمک کند. اگر ناتعیّن‌گروی صادق باشد، آن‌گاه دست‌کم یک جهان ممکن دیگر، ج ۲، وجود دارد که دقیقاً تا لحظه تصمیم تاجر با ج ۱ اینهمان است و تاجر در ج ۲ تصمیم می‌گیرد که به راه خود ادامه دهد و به قرار کاری‌اش برسد.^{۱۹} به عبارت دیگر، آن چیزی که سبب تمایز ج ۱ و ج ۲ از همدیگر می‌شود، تصمیم‌های متفاوت تاجر است. حامیان معضل بخت معتقدند که تفاوت دو تصمیم تاجر در ج ۱ و ج ۲، ناشی از بخت و تصادف است و نمی‌توان وی را مسئول هیچ یک از دو تصمیم دانست. دلیل

^{۱۹} برای اطلاع بیشتر از تقریر مبتنی بر جهان‌های ممکن از معضل بخت، به اثر زیر رجوع کنید:

آنها بر تصادفی بودن تصمیم تاجر این است که تا پیش از لحظه تصمیم‌گیری، تمامی رویدادهای مرتبط با او، دلایل مؤید هر دو گزینه و سایر حالات ذهنی وی، در ج ۱ و ج ۲ یکی هستند و در نتیجه توسل به هیچ یک از اینها نمی‌تواند تفاوت دو تصمیم را تبیین کند (Mele, 1999).

صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان از معضل بخت

صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان از معضل بخت توسط اشتیاق حاجی^{۲۰} مطرح شده است.^{۲۱} حاجی معتقد است که اگر کنشی نامتعیّن باشد، آن‌گاه وقوع آن کنش اطمینان‌ناپذیر خواهد بود و اطمینان‌ناپذیری از وقوع یک کنش با آزاد دانستن آن منافات دارد.

تقریر فرانکلین از صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان به این شرح است:

۱. اگر کنشی نامتعیّن باشد، آن‌گاه هیچ کنشگری نمی‌تواند اطمینان حاصل کند که آن کنش رخ خواهد داد.

۲. اگر هیچ کنشگری نتواند از اینکه کنشی رخ خواهد داد اطمینان حاصل کند، آن‌گاه آن کنش از سنخ بخت است.

۳. اگر کنشی از سنخ بخت باشد، آن‌گاه آزاد نیست.

نتیجه اگر کنشی نامتعیّن باشد، آن‌گاه آزاد نیست.

طبق نظر فرانکلین، مقدمه چالش برانگیز این صورت‌بندی، مقدمه دوم است. بر اساس مثال زن تاجر، اگر تصمیم وی مبنی بر کمک به رهگذر یک کنش نامتعیّن باشد، آن‌گاه هیچ کنشگری نمی‌تواند، پیش از تصمیم مذکور، از وقوع آن اطمینان حاصل کند و همین عدم اطمینان منجر به تصادفی بودن تصمیم تاجر می‌شود. به عبارت دیگر، ممکن است که زن تاجر تلاش زیادی بکند تا تصمیم بگیرد که به رهگذر کمک کند، اما ناتعیّن‌گروی سبب می‌شود که کسی نتواند تضمین کند که وی تصمیم به کمک گرفتن می‌گیرد. طبق این صورت‌بندی، هیچ ضمانتی وجود ندارد که حتی اگر کنشگر نهایت تلاش خود را به کار بگیرد، تلاش وی منجر به تصمیم اخلاقی شود و این همان بخت است.

²⁰. Ishtiyaque Haji

²¹. حاجی در آثار زیر به تقریر معضل بخت پرداخته است:

Haji, Indeterminism and Frankfurt-Type Examples, 42-58; Control Conundrums: Modest Libertarianism, Responsibility, and Explanation, 178-200; Reason, Responsibility, and Free Will: Reply to My Critics, 175-209; Event-Causal Libertarianism's Control Conundrums, 227-246; Libertarianism and Luck, 115-134.

صورت‌بندی مبتنی بر عقب‌گرد (بازگشت)

این صورت‌بندی از معضل بخت، از سوی پیتر ون اینواگن^{۲۲} ارائه شده است (Van Inwagen, 2000). اینواگن با طرح یک آزمایش فکری، اشکال خود را بیان می‌کند. این اشکال ناظر به این مطلب است که کسی نمی‌تواند یک کنش نامتعیّن را ایجاد یا از آن جلوگیری کند و این چیزی جز بخت و تصادف نیست. بازسازی آزمایش فکری وی در قالب مثال زن تاجر چنین است:

زن تاجر در برابر دو گزینه کمک‌رسانی به رهگذر و رفتن به ملاقات کاری قرار دارد و در نهایت گزینه کمک‌رسانی را انتخاب می‌کند. فرض کنید که خداوند سبب عقب‌گرد جهان به لحظه پیش از تصمیم زن تاجر می‌شود و ما نیز به نظاره این بازپخش نشستیم. اگر خداوند هزار بار این عقب‌گرد را انجام دهد، آیا تصمیم‌های زن تاجر در تمام این بازپخش‌ها یکسان است؟ مطابق با ناتعیّن‌گروی پاسخ منفی است. تصور کنید که زن تاجر پانصد بار تصمیم به کمک‌رسانی و پانصد بار هم تصمیم به رفتن به ملاقات کاری می‌گیرد. اگر خداوند برای بار هزار و یکم این عقب‌گرد را انجام دهد، هر تصمیمی که گرفته شود صرفاً از روی تصادف بوده‌است.

تقریر فرانکلین از صورت‌بندی مبتنی بر عقب‌گرد به این شرح است:

۱. اگر رویداد الف نامتعیّن باشد، آن‌گاه الف از سنخ بخت (دارای احتمال بین صفر و یک) است.
 ۲. اگر الف از سنخ بخت (دارای احتمال بین صفر و یک) باشد، آن‌گاه هیچ‌کس نمی‌تواند الف را ایجاد یا از آن جلوگیری کند.

۳. اگر هیچ‌کس نتواند الف را ایجاد یا از آن جلوگیری کند، آن‌گاه الف یک کنش آزاد نیست.

نتیجه اگر رویداد الف نامتعیّن باشد، آن‌گاه الف یک کنش آزاد نیست.

در صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان، حدّ وسط بخت‌آلود بودن کنش‌های نامتعیّن، «اطمینان‌ناپذیری این کنش‌ها» است؛ در حالی که اینواگن، با ارائه تعریف متفاوتی از بخت‌آلود بودن، مقدّمه نخست را تغییر می‌دهد. از نظر وی کنش نامتعیّن، کنشی است که احتمال وقوع آن میان صفر و یک است. از نظر وی پذیرش چنین احتمالی، مستلزم غیرآزاد بودن پیدایش یک کنش است.

در واقع هر رویدادی که احتمال وقوعش بین صفر و یک باشد، بخت‌آلود است. بنابراین، یک کنش نامتعیّن، از آنجایی که وجودش ضرورت ندارد احتمالش کمتر از یک و از آنجایی که عدمش نیز ضرورت ندارد احتمالش بیشتر از صفر است و در نتیجه رویدادی بخت‌آلود محسوب می‌شود.

در مثال زن تاجر، احتمال تصمیم وی بین صفر و یک است. فرض کنید که زن تاجر توانایی خود را، در تصمیم‌گیری مبنی بر کمک به رهگذر، اعمال می‌کند. اما این اعمال توانایی، به دلیل ناتعیّن‌گروی، هنوز تصمیم مبنی بر کمک رساندن را به یک (به ضرورت) نرسانده‌است و همچنین

²². Peter Van Inwagen

احتمال تصمیم مبنی بر رفتن به ملاقات کاری را صفر نکرده‌است. در نتیجه، زن تاجر نه می‌تواند سبب تصمیم به کمک‌رسانی شود و نه می‌تواند از تصمیم به ملاقات کاری جلوگیری کند و این چیزی جز بخت و تصادف نیست.

«تقریرکنش غیرپایه محور^{۲۳}» رابرت کین از نائین‌گروی

فرانکلین، با توجه به محل قرارگیری نائین‌گروی موردنیاز برای کنش آزاد، تقریر رابرت کین از اختیارگروی علیت مبتنی بر رویداد را معرفی کرده و به نقد آن می‌پردازد (Franklin, 2018: 87-116). رابرت کین از مشهورترین اختیارگروانی است که به نظریه‌پردازی در باب علیت مبتنی بر رویداد پرداخته‌است.^{۲۴} فرانکلین معتقد است تقریر کین از اختیارگروی توانایی پاسخ به دو صورت‌بندی مذکور از استدلال بخت را ندارد.

در تقریر کین از اختیارگروی علیت مبتنی بر رویداد، تصمیم‌کنشگر به‌مثابه کنشی غیرپایه^{۲۵} در نظر گرفته می‌شود. کنش غیرپایه کنشی است که معلول یک کنش دیگر است. از آنجا که تسلسل در سلسله ایجاد کنش‌ها توسط کنش‌های دیگر امری محال است؛ سلسله علی کنش‌ها در نهایت به کنشی ختم می‌شود که آن کنش، خود، معلول کنش دیگری نیست. برای مثال، راه رفتن یک کنش است که معلول حرکت عضلات است و حرکت عضلات نیز کنشی است که معلول تصمیم‌کنشگر است. طبق نظر کین کنشی که علت تصمیم‌کنشگر است، «تلاش ارادی» نام دارد. این تلاش ارادی، دیگر معلول کنشی نیست و از این رو یک کنش پایه^{۲۶} است.

در واقع، کنش پایه، کنشی است که کنش دیگری آن را ایجاد نکرده‌است (Ibid: 13). از نظر کین تصمیم‌کنشگر، کنشی است که معلول «تلاش ارادی» وی است. «تلاش ارادی» عبارت از تلاش کنشگر برای تصمیم‌گرفتن از بین گزینه‌های موجود است؛ گزینه‌هایی که کنشگر برای انجام آن‌ها دلیل دارد و در نتیجه برای انجام آن‌ها از قدرت انگیزشی بالایی برخوردار است. از نظر وی «تلاش ارادی» نیز یک کنش است؛ اما معلول کنش دیگری نیست؛ بلکه معلول دلایل کنشگر است و دلایل کنشگر از سنخ کنش نیستند (Ibid: 96).

بر این اساس، «تلاش ارادی» در نظریه کین، یک کنش پایه‌است و کنش آزاد (تصمیم‌کنشگر)، که معلول تلاش ارادی است، کنشی غیرپایه‌است. همین امر باعث شده‌است که فرانکلین تقریر وی را «غیرپایه‌ای» بداند.

²³. Nonbasic Action-Centered Account

²⁴. برای اطلاع بیشتر از نظریه کین در باب اراده آزاد و راهکار وی در حل معضل بخت، به آثار زیر مراجعه کنید:

Kane, The Significance of Free Will; Responsibility, Luck, and Chance: Reflections on Free Will and Indeterminism, 217-240; Torn Decisions, Luck, and Libertarian Free Will: Comments on Balaguer's *Free Will as an Open Scientific Problem*, 51-58; On the Role of Indeterminism in Libertarian Free Will, 2-16.

²⁵. Nonbasic Action

²⁶. Basic Action

از نظر کین تلاش‌های ارادی در موقعیت‌های خاصی رخ می‌دهند. در این موقعیت‌ها، کنشگر در یک دوراهی قرار می‌گیرد و باید از میان دو گزینه اخلاقی و منفعت‌طلبانه یکی را انتخاب کند و البته قدرت انگیزشی دلایل مؤید هر یک از گزینه‌ها نیز با هم برابر است (دقیقاً به همین خاطر است که کین مثال زن تاجر را مطرح می‌کند، چرا که در این مثال، فرض بر این است که قدرت انگیزشی دلایل رقیب با هم برابرند). در چنین موقعیت‌هایی، دلایل مؤید یکی از گزینه‌ها سبب می‌شوند که کنشگر تلاش ارادی کند تا تصمیمی در باب انجام یکی از دو گزینه بگیرد، و ناتعین‌گروی دقیقاً در اینجا، یعنی در علیت تلاش ارادی نسبت به تصمیم، ظاهر می‌شود. علیت تلاش ارادی نسبت به تصمیم آزاد کنشگر، به شکل نامتعین به وقوع می‌پیوندد. در واقع، تلاش ارادی کنشگر، به‌نحو ناتعین‌گروانه، کنش آزاد او-یعنی همان تصمیم وی-را رقم می‌زند (Kane, 1996: 27).

مثال زن تاجر کین به‌خوبی ایده او را نشان می‌دهد. زن تاجر دلایلی دارد که مؤید کمک کردن به رهگذر است و دلایلی دارد که وی را وسوسه می‌کنند که به ملاقات کاری‌اش برسد. در این حالت، یک کشمکش انگیزشی درون وی ایجاد می‌شود. زن تاجر تلاش ارادی می‌کند که در برابر وسوسه منفعت‌طلبانه‌اش مقاومت کند و تصمیم بگیرد که به رهگذر یاری برساند. نکته مهم اینجاست که موفقیت‌آمیز یا غیرموفقیت‌آمیز بودن تلاش ارادی وی در جهت اتخاذ تصمیم، نامتعین است. فرض کنید که در ج ۱، تلاش ارادی تاجر موفقیت‌آمیز باشد و منجر به تصمیم اخلاقی شود. از آنجایی که تلاش ارادی کنشگر نامتعین است، جهان‌های ممکن وجود دارند که تا لحظه تصمیم‌گیری زن تاجر، بسیار با ج ۱ شباهت دارند^{۲۷}، اما در آنها تلاش ارادی وی موفقیت‌آمیز نیست و منجر به تصمیم منفعت‌طلبانه می‌شود.

نقد فرانکلین بر تقریر غیرپایه‌ای کین

از نظر فرانکلین تقریر کین از حل دو صورت‌بندی مذکور از معضل بخت عاجز است؛ زیرا کین، ناتعین‌گروی را در جای نامناسب خود قرار داده‌است. طبق صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان، اگر تلاش ارادی زن تاجر در راستای گرفتن تصمیم اخلاقی، نامتعین باشد؛ هر چقدر هم که میزان این تلاش زیاد باشد، بازهم نمی‌توان از تصمیم وی اطمینان حاصل کرد. به عبارت دیگر، فرانکلین معتقد است که عدم اطمینان از وقوع یک کنش، در صورتی منجر به تصادفی بودن آن کنش می‌شود که ما نهایت تلاش خود را برای انجام دادن آن کنش انجام می‌دهیم، اما اطمینانی از وقوع آن حاصل نمی‌شود (Franklin, 2018: 131-132). زن تاجر تمام تلاش ارادی خود را برای گرفتن تصمیم اخلاقی

^{۲۷} کین بر این باور است که یکسانی دقیق تلاش‌های ارادی، به سبب نامتعین بودن، در میان جهان‌های مختلف امکان ندارد. از نظر کین، تلاش ارادی زن تاجر در ج ۱ هیچ اینهمانی در جهان‌های ممکن دیگر ندارد، چرا که این تلاش‌ها نامتعین‌اند. صرف نظر از درستی یا نادرستی سخن کین، می‌توان از جهان‌های ممکن سخن گفت که در آنها تلاش ارادی زن تاجر تا حد زیادی شبیه به تلاش ارادی وی در ج ۱ است، اما تصمیم او در ج ۱ تصمیم اخلاقی و در آن جهان‌ها تصمیم منفعت‌طلبانه است. حاجی در (Haji, Incompatibilism's Allure, 187) این نکته را گوشزد می‌کند.

اعمال می‌کند، اما ناتعیّن‌گروی حاکم بر تصمیم وی، فضا را برای تصمیم بدیل باز نگه می‌دارد و در نتیجه ضمانتی برای اتخاذ تصمیم اخلاقی وجود ندارد. اگر از کین سؤال کنیم در جهان نامتعینی که وی ترسیم می‌کند، با چه میزان تلاشی از سوی زن تاجر می‌توان ضمانت داد که وی تصمیم اخلاقی را اتخاذ می‌کند، پاسخ او این خواهد بود که هیچ میزان! و این همانجایی است که نمی‌توان مسئولیت اخلاقی تصمیم اتخاذ شده را به عهده زن تاجر گذاشت.

اینواگن، در صورت‌بندی مبتنی بر عقب‌گرد، بر این باور است که اگر احتمال رویدادی بین صفر و یک باشد (مثلاً ۵۰-۵۰) باشد، آن‌گاه هیچ کنشگری قادر نیست که آن رویداد را ایجاد یا از وقوعش جلوگیری کند. از نظر فرانکلین، این سخن زمانی صادق است که کنشگر توانایی خود را اعمال کرده باشد و همچنان احتمال وقوع کنش به ۱ (۱۰۰ درصد) نرسیده باشد (Ibid: 136). مطابق با نسخه کین، زن تاجر، توانایی خود را برای گرفتن تصمیم اخلاقی اعمال می‌کند (که همان تلاش ارادی وی است)، اما احتمال وقوع تصمیم اخلاقی همچنان بین صفر و یک است؛ در نتیجه از نظر فرانکلین تقریر کین توانایی حل صورت‌بندی مبتنی بر عقب‌گرد از معضل بخت را نیز ندارد.

«تقریر کنش پایه محور ۲۸» فرانکلین

فرانکلین معتقد است که در نظریه کین دو مورد را اصلاح کرده‌است (Ibid: 107). نخست اینکه در نسخه کین، ناتعیّن‌گروی در رابطه علی میان کنش پایه (تلاش ارادی) و کنش غیرپایه (تصمیم آزاد کنشگر) قرار می‌گرفت، اما در اختیارگروی حدّاقلی فرانکلین، ناتعیّن‌گروی در رابطه علی میان دلایل کنشگر و کنش پایه (تصمیم آزاد کنشگر) قرار می‌گیرد. از اینجا وجه تسمیه تقریر وی، تقریر پایه‌ای، روشن می‌شود. در تقریر فرانکلین، برخلاف تقریر کین، تصمیم آزاد کنشگر معلول کنش دیگری نیست و مستقیماً توسط دلایل کنشگر ایجاد می‌شود.

دوم اینکه فرانکلین، تلاش‌های ارادی را (که در تقریر کین نقش محوری داشتند) در تقریر خود کنار می‌گذارد. وی معتقد است که الزامی دانستن تلاش‌های ارادی، برای آزادانه تصمیم گرفتن و دست به کنش زدن، با تجربه پدیداری ما از کنش آزاد مخالف است. در بسیاری از موارد، ما خود را در تصمیم‌گیری و کنش‌ورزی آزاد می‌یابیم، در حالی که چنین تجربه‌ای از تلاش ارادی نداریم.^{۲۹} فرانکلین، نظریه اختیارگروی حدّاقلی خود را با چهار شرط، مطرح می‌کند. از نظر وی یک کنشگر به نام A در زمانی به نام t کنش الف را آزادانه انجام داده‌است و به لحاظ اخلاقی مسئول آن شمرده

²⁸. Basic Action-Centered Account

²⁹. کین در (Kane, On the Role of Indeterminism in Libertarian Free Will, 2-16) نیز به این موضوع اذعان می‌کند که گاهی این تلاش ارادی، از طریق درون‌نگری، در دسترس تجربه ما قرار نمی‌گیرد. ایشکال فرانکلین به وی این است که در تحلیل یک پدیده، مانند کنش آزاد، نباید عناصر روانشناختی ناخودآگاهانه را مطرح کرد.

می‌شود اگر و تنها اگر (۱) A در t، در ارتباط با الف، به لحاظ هنجاری، صلاحیت داشته باشد.^{۳۰} الف یک کنش پایه باشد. (۳) دلایل A که مؤید الف‌اند، به نحو مستقیم و بی‌واسطه، الف را ایجاد کنند.^{۳۱} (۴) جهان ممکن، با پیشینه یکسان، وجود دارد که در آن دلایل A که مؤید الف‌اند، الف را ایجاد نمی‌کنند (Ibid: 108).

شرط چهارم تنها تفاوت نظریه فرانکلین با نظریات سازگارگروانه است که همان افزودن ناتعیّن‌گرایی است. این شرط بیان می‌کند که دلایل کنشگر از جمله باورها، امیال و عواطف وی، به مثابه رویدادها و حالات ذهنی غیرکنشی^{۳۲}، به نحو ناتعیّن‌گروانه، کنش آزاد (تصمیم آزاد) وی را ایجاد می‌کنند. نکته مهم، تفسیر فرانکلین از علیّت ناتعیّن‌گروانه دلایل کنشگر است. فرض کنیم دو گزینه الف و ب پیش روی کنشگر قرار داشته باشند و او برای انجام هر یک از گزینه‌ها دلایلی داشته باشد. اگر در ج ۱ کنشگر تصمیم به انجام الف بگیرد، آن‌گاه دلایل مؤید الف سبب تصمیم مذکور شده‌اند؛ اما جهان‌های ممکن وجود دارند که تا لحظه تصمیم‌گیری با ج ۱ اینهمان‌اند و در عین حال کنشگر تصمیم به انجام ب می‌گیرد. طبق تقریر فرانکلین، در این جهان‌ها، دیگر دلایل مؤید الف نبوده‌اند که تصمیم به انجام ب را ایجاد کرده‌اند، بلکه در این جهان‌ها، دلایل مؤید الف تأثیر علیّ نداشته و در عوض، دلایل مؤید ب هستند که تصمیم ب را ایجاد می‌کنند.

در مثال زن تاجر، وی با دو دسته از دلایل مواجه است. فرض کنید که او در ج ۱ تصمیم می‌گیرد که به رهگذر کمک کند. مطابق با اختیارگرویی حدّاقلی فرانکلین، دلایل مؤید این تصمیم، سبب این تصمیم شده‌اند. اما علیّت دلایل زن تاجر نسبت به تصمیم وی ناتعیّن‌گروانه است؛ بدین صورت که جهان‌های ممکن وجود دارند تا لحظه تصمیم‌گیری زن تاجر با ج ۱ اینهمان‌اند و در عین حال زن تاجر تصمیم می‌گیرد که به ملاقات کاری برود. در این جهان‌ها، دلایل مؤید کمک‌رسانی غیرفعال‌اند و دلایل مؤید رفتن به ملاقات کاری هستند که نقش علیّ ایفا می‌کنند (Ibid: 107-108).

پاسخ فرانکلین به دو صورت‌بندی معضل بخت

اکنون می‌توانیم پاسخ فرانکلین، به صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان و مبتنی بر عقب‌گرد را ذکر کنیم. اشکال اساسی صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان این بود که «اگر نتوان از وقوع کنش زن تاجر اطمینان حاصل کرد، آن‌گاه کنش او از روی تصادف رخ داده است». فرانکلین معتقد است در صورتی این اشکال وارد است که آنچه اطمینان‌ناپذیر است، نتیجه تلاش زن تاجر باشد (نسخه کین)؛ اما طبق اختیارگرویی

^{۳۰}. یعنی A قادر به درک مفاهیم عام اخلاقی از جمله مفاهیمی چون دستی، نادرستی، وظیفه اخلاقی، الزام اخلاقی، ستایش و سرزنش باشد و بتواند این مفاهیم را در موارد متعددی به کار بگیرد. همچنین وی باید شیوه‌های ممکن کنش‌ورزی را ارزیابی کرده و بر این مبنا تصمیم‌گیری کند. رجوع کنید به (Franklin, 2018: ch.2).

^{۳۱}. این مقدمه، بیانگر فروکاهش‌گرویی کنشگری است. از اینجا مشخص می‌شود که نظریه فرانکلین، در چهارچوب «نظریات دیویدسونی علت‌انگاری دلیل» جای می‌گیرد.

^{۳۲}. Nonactional mental states and events

حدّاقلی، آنچه اطمینان‌ناپذیر این است که آیا زن تاجر تلاش می‌کند که تصمیم اخلاقی بگیرد یا خیر. اگر زن تاجر تلاش کند (قصد کند) که تصمیم اخلاقی بگیرد، آن‌گاه می‌توان از تصمیم وی اطمینان حاصل کرد^{۳۳} (Franklin, 2011).

به دیگر سخن، از نظر فرانکلین، اگر متعلّق اطمینان‌ناپذیری تصمیم زن تاجر پس از تلاش ارادی مورد نظر کین باشد، مقدّمه دوم صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان صادق و اشکال بخت وارد است؛ اما اگر متعلّق اطمینان‌ناپذیری این باشد که کدام یک از دلایل به لحاظ علیّی فعال شده و کدام یک غیرفعال باقی مانده، مقدّمه دوم کاذب و اشکال بخت بی‌وجه است.

در صورت‌بندی مبتنی بر عقب‌گرد، چالش ایجاد شده این بود که «اگر احتمال رویدادی بین صفر و یک باشد، هیچ کس قادر نیست که آن رویداد را ایجاد یا از آن جلوگیری کند». از نظر فرانکلین، این اشکال نیز در صورتی وارد است که آنچه احتمالش بین صفر و یک باشد، نتیجه اعمال توانایی زن تاجر باشد (نسخه کین)؛ اما طبق اختیارگری حدّاقلی، آنچه احتمالش بین صفر و یک است، این است که آیا زن تاجر توانایی‌اش را در جهت کمک به رهگذر اعمال می‌کند یا خیر. اگر زن تاجر توانایی‌اش را در جهت گرفتن تصمیم اخلاقی به کار بگیرد، آن‌گاه هیچ مانعی ندارد که احتمال کمک کردن وی به رهگذر به ۱ (۱۰۰ درصد) برسد (Franklin, 2018: 136).

نقد پاسخ فرانکلین به دو صورت‌بندی معضل بخت

به نظر می‌رسد که اختیارگری حدّاقلی فرانکلین، همچنان در برابر معضل بخت آسیب‌پذیر است. طبق تقریر وی، دلایل کنشگر، به‌نحو نائتین‌گروانه، سبب تصمیم وی می‌شوند. پرسشی که می‌توان پرسید این است که آیا کنشگر بر اینکه کدام یک از دلایلیش دارای تأثیر علیّی باشند و کدام یک بی‌اثر باقی بمانند، کنترل دارد یا خیر؟ مثال زن تاجر را تکرار می‌کنیم. فرض کنید که در ج ۱ دلایل مؤید کمک‌رسانی سبب تصمیم وی به کمک کردن شوند. مطابق با نظر فرانکلین، جهان ممکن به نام ج ۲ وجود دارد که تا لحظه تصمیم زن تاجر با ج ۱ اینهمان است، اما در ج ۲، دلایل مؤید کمک‌رسانی بی‌اثر می‌شوند و در عوض، دلایل مؤید رفتن به ملاقات کاری، باعث تصمیم کنشگر به رفتن به ملاقات کاری می‌گردند.

ظاهراً در تقریر فرانکلین، اینکه کدام یک از دلایل زن تاجر دارای تأثیر علیّی باشند و کدام یک بی‌اثر باقی بنمانند، از سنخ بخت است. ما نمی‌توانیم زن تاجر را در ج ۲ سرزنش کنیم، زیرا در کنترل وی نبوده است که دلایل مؤید رفتن به ملاقات کاری، فعال شوند؛ همچنان که نمی‌توانیم وی را در ج ۱، ستایش کنیم. فرانکلین نمی‌تواند پاسخ دهد که این خود زن تاجر است که قصد می‌کند کدام یک از دلایلیش تأثیر علیّی داشته باشند؛ زیرا در این صورت وی از چهارچوب فروکاهش‌گرویی کنشگری خارج

^{۳۳} زیرا بر اساس اختیارگری حدّاقلی، جایز (و نه الزامی) است که کنش پایه، که همان تصمیم آزادانه کنشگر است،

به‌نحو تعین‌گروانه سایر کنش‌های بعدی را ایجاد کند.

شده و علیّت خود کنشگر را، جدای از رویدادها و حالات ذهنی وی، می‌پذیرد. در این صورت، دیدگاه وی دیگر اختیارگروی علیّت مبتنی بر رویداد نیست، بلکه اختیارگروی علیّت مبتنی بر کنشگر است. مشکل اساسی در معضل بخت این است که حدّ اقل در یکی از مراحل منجر به کنش، افسار کنش از دست کنشگر خارج می‌گردد و بدین ترتیب مسئولیت وی در همان مرحله منتفی می‌شود. این مرحله در تقریر فرانکلین، مرحله علیّت دلایل کنشگر نسبت به تصمیم وی است. فرانکلین گمان کرده‌است که اشکال تقریر کین این است که تصمیم کنشگر، معلول کنش دیگری به نام تلاش ارادی است و چون کنشگر مسئول تلاش ارادی نیست (به دلیل تسلسل)، نامعقول است که وی را مسئول تصمیمش بدانیم. حال اگر این تلاش ارادی را کنار بگذاریم، دیگر کنش سابقی در کار نیست تا در دوسری ایجاد نکند. اگرچه اشکال فوق به تقریر کین وارد است، اما نکته اینجاست که آنچه سبب می‌شود که معضل بخت به تقریر کین وارد باشد، عدم مسئولیت کنشگر در قبال نتیجه تلاش ارادی است و این عدم مسئولیت در قبال اینکه کدام یک از دلایل فعال و کدام یک غیرفعال باشند، در تقریر فرانکلین نیز وجود دارد. اگر فرانکلین اشکال مذکور را به تقریر کین وارد بدانند، و در عین حال معتقد باشد که تقریر پایه‌ای خودش از این اشکال مصون است، استاندارد دوگانه‌ای را در پیش گرفته‌است که قابل پذیرش نیست.

نتیجه‌گیری

کریستوفر فرانکلین از اختیارگروانی است که به معضل بخت پرداخته‌است و ضمن ارائه صورت‌بندی چهارگانه از این معضل، سعی در حل آن داشته‌است. وی که نظریه خود در باب اراده آزاد را اختیارگروی علیّت مبتنی بر رویداد حدّ اقلی (تقریر کنش پایه محور) نامیده‌است، معتقد است که با تغییر محلّ قرارگیری ناتعیّن‌گروی، قادر به حل معضل بخت در دو صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان و صورت‌بندی عقب‌گرد است.

صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان ناظر به این است که عدم حصول اطمینان از انجام یک کنش، باعث می‌شود که رخ دادن آن کنش تصادفی باشد و این با مسئولیت اخلاقی کنشگر سازگار نیست. صورت‌بندی مبتنی بر عقب‌گرد، محتمل بودن کنش نامتعیّن را دالّ بر عدم توانایی کنشگر در انجام یا ترک کنش مذکور می‌داند و این به معنای عدم مسئولیت اخلاقی وی در قبال آن کنش است.

طبق تقریر کین، تصمیم کنشگر معلول کنش دیگری به نام تلاش ارادی است و علیّت تلاش ارادی نسبت به تصمیم کنشگر ناتعیّن‌گروانه‌است. فرانکلین معتقد است که این تقریر غیرپایه‌ای از اختیارگروی، در برابر دو صورت‌بندی مذکور آسیب‌پذیر است.

فرانکلین، در تقریر خویش از اختیارگروی، ناتعیّن‌گروی را در فرایند علیّ میان دلایل کنشگر و کنش پایه جای می‌دهد. مطابق با اختیارگروی حدّ اقلی وی دلایل کنشگر، به‌نحو ناتعیّن‌گروانه، علیّت کنش پایه او محسوب می‌شوند. این دلایل، رویدادها و حالات‌های ذهنی غیرکنشی کنشگرند که شامل

باورها، امبال و عواطف وی می‌شوند. طبق نظر فرانکلین، فعالیت یا عدم فعالیت هر دسته از دلایل نامتعیّن است.

در این پژوهش آشکار شد تقریر فرانکلین در حلّ دو صورت‌بندی مبتنی بر اطمینان و عقب‌گرد ناکام است. به دیگر سخن، خواست و اراده کنشگر در اینکه کدام دسته از دلایل، شروع به فعالیت علیّ کنند و کدام دسته خاموش باقی بمانند، دخالتی ندارد. این بدین معناست که تأثیر علیّ هر دسته از دلایل و به‌تبع پیدایش تصمیم وابسته به آن دسته از دلایل، از سنخ بخت است و در نتیجه معضل بخت و عدم مسئولیت اخلاقی کنشگر همچنان به قوّت خویش باقی است.

منابع

- جوادی ابهری، احسان. (۱۳۸۹). آزادانگاری و اراده آزاد: مروری بر آرای رابرت کین. فلسفه تحلیلی، ۷ (شماره ۲ پیاپی ۱۸)، ۶۹-۹۷.
- کدخدایپور، جمال و دیرباز، عسگر. (۱۳۹۹). رویکردهای اختیارگرایان در پاسخ به استدلال شانس. پژوهش‌های فلسفی-کلامی، ۲۲ (۴)، ۵-۲۶. <https://doi.org/10.22091/jptr.2020.5090.2253>
- Abhari, Javad (2010). Libertarianism and Freewill: A Review of Kane's Ideas. *Analytic philosophy*, 2 (18) 69-97,. (in Persian)
- Clarke, R. (2003). *Libertarian Accounts of Free Will*, New York, Oxford University Press.
- Clarke, R., Capes, J., and Swenson., P; "Incompatibilist (Nondeterministic) Theories of Free Will", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.)
- Franklin, C. E. (2011). Farewell to the luck (and Mind) argument. *Philosophical Studies*, 156(2), 199-230. <https://doi.org/10.1007/s11098-010-9583-3>
- Franklin, C. E. (2014). Event-causal libertarianism, functional reduction, and the disappearing agent argument. *Philosophical Studies*, 170(3), 413-432. <https://doi.org/10.1007/s11098-013-0237-0>
- Franklin, C. E. (2015). Agent-Causation, Explanation, and Akrasia: A Reply to Levy's *Hard Luck*. *Criminal Law and Philosophy*, 9(4), 753-770. <https://doi.org/10.1007/s11572-013-9274-1>
- Franklin, C. E. (2018)., *A Minimal Libertarianism: Free Will and the Promise of Reduction*, New York, Oxford University Press.
- Haji, I. (1999). Indeterminism and Frankfurt-type examples. *Philosophical Explorations*, 2(1), 42-58. DOI: [10.1080/13869799908520964](https://doi.org/10.1080/13869799908520964)
- Haji, I. (2001). Control Conundrums: Modest Libertarianism, Responsibility, and Explanation. *Pacific Philosophical Quarterly*, 82(2), 178-200. <https://doi.org/10.1111/1468-0114.00124>
- Haji, I. (2009a). *Incompatibilism's Allure: principal arguments for incompatibilism*, Toronto, Broadview Press.
- Haji, I. (2009b). *Freedom and Value: Freedom's Influence on Welfare and Wordly Value*, Dordrecht, Springer.
- Haji, I. (2012). Reason, Responsibility, and Free Will: Reply to My Critics. *Journal of Ethics*, 16(2), 175-209. <https://doi.org/10.1007/s10892-012-9124-8>
- Haji, I. (2013). Event-Causal libertarianism's control conundrums. *Grazer Philosophische Studien*, 88(1), 227-246. https://doi.org/10.1163/9789401210508_012
- Haji, I. (2022). Libertarianism and Luck. *Journal of Philosophical Theological Resear.* 24(3), 115-134. <https://doi.org/10.22091/jptr.2022.8297.2723>
- Kadkhodapour, J., & Dirbaz, A. (2020). The Libertarian Approaches in Response to the Luck Argument. *Journal of Philosophical Theological Research*, 22(4), 5-26,. (in Persian) <https://doi.org/10.22091/jptr.2020.5090.2253>
- Kane, R. (1996). *The Significance of Free Will*, New York, Oxford University Press.

Kane, R. (1999). Responsibility, Luck, and Chance: Reflections on Free Will and Indeterminism. *Journal of Philosophy*, 96(5), 217-240. <https://doi.org/10.2307/2564666>

Kane, R. (2014). Torn Decisions, Luck, and Libertarian Free Will: Comments on Balaguer's *Free Will as an Open Scientific Problem*. *Philosophical Studies*, 169(1), 51-58. <https://doi.org/10.1007/s11098-012-9896-5>

Kane, R. (2016). On the Role of Indeterminism in Libertarian Free Will. *Philosophical Explorations*, 19(1), 2-16. <https://doi.org/10.1080/13869795.2016.1085594>

Mele, A. R. (1999). Review of Robert Kane's *Significance of Free Will*. *Journal of Philosophy*, 95(11), 581-584. <https://doi.org/10.5840/jphil1998951122>

Mele, A. R. (2006). *Free Will and Luck*, New York, Oxford University Press.

Van Inwagen, P. (2000). Free Will Remains a Mystery. *Philosophical Perspectives*, 14, 1-19.